

wakke Kerken
elen tellen! Is
ons niet liever
e ijver vaak is?

IRENSTEIN.

VIEZEN

Heeren.

k te willen be-
lie het vierde
a, en die stellig
ers niet vreemd

ren luidt, gelijk
i", d.w.z. „Mijn
verlaten?"

we het moeten
waarom?" den
itter lijden, ter-
ert, dat al zulk
de eenig lijden
t den eerbied,
g die we Hem

zelf God was,

we zouden dit
nd kunnen ver-
stelt, bedoelde
schen van zijn
a dezelfde aan-
als het ons in
naar de lippen

Heiland geweest
rekt-heilige per-
d en onderwor-
dat de Vader
voorstelling in
ordaan, op den
wekking uit de
kheid, en in het
ons afdoende

istus ook zulk
et noodig had,
st, waarom het
het kruis, naar
er Hem komen
met goddelijke
daarvan toonde
p aarde, ook in
zekerheid te

re mogelijkheid
maar die we in
gen verliezen —
ertrouwensvolle
dit „waarom",
Nieuw Testament
n om licht over

m overtuigd te
en Vader reken-
kruiswoord, van
de getuigenissen

„t gemeen.
ons. Want, hoe
ijs hebben kun-
ste oogenblikken
loof van onzen
en de onderwer-
oogenblik begaf,
a God?"

van zijn onder-

lijdenis van zijn

te onderwerping
n 22sten Psalm,
nde.

ien, hoe Davids
in hij klaagde:
st Gij mij ver-
aderwerping, en
oogmoed en van
toe drijven Gode
oen. De Psalm
a een lofzang ter
de trouw des
bó innig, als er
vinden zijn.

vraag die reken-
i-klacht, die op-
en van de tegen-
it- en inwendig
ouding tot God
en vlekkeloos

iveringwekkende
waarin het an-
die ons gedaan

werd: hoe Christus, die toch de Zoon van God en
zélft God was, door God verlaten kon zijn.

Om te verstaan, hoe deze verlatenheid over Jezus
ziel kon komen, moeten we bedenken, dat Christus
leed en stierf als de Borg en Middelaar van zijn
volk; dat Hij, „die geen zonde gekend heeft, voor
ons tot zonde werd gemaakt"; dat de gezegende
des Heeren „tot een vloek werd" om onzentwil,
en dat Hij daarom de volle straf der zonde dragen
moest, die wij hadden verdiend.

Die volle straf der zonde, die volle werking van
den vloek nu, doet de Schrift ons kennen als het
verlaten zijn van God (2 Thess. 1:9), d.w.z. het
uitgesloten-en-afgesneden-zijn van elke, ook de ge-
ringste, ervaring van Gods goedertierenheid en
gunst.

En het is uit die schrikkelijke doorleving dáarvan,
dat Jezus kermde in het vierde der kruiswoorden.
(Zie vraag en antwoord 44 van den Heidelb. Cath.)

Dat de Middelaar naar zijn hoog-heerlijken per-
soon de Zoon van God was, is daarmee niet in
tegenspraak. Want, gelijk de Schrift ons leert en
wij daarom belijden (H. C. Zondag 6 en vr. en antw.
37 en Nederl. G. B. art. 19) droeg de Heiland de
straf der zonde, en derhalve ook deze verlatenheid
van den Vader, alleen in zijn menselijke
natuur.

Zoomin als het met Jezus' godheid in strijd
was, dat Hij leed en stierf, dat Hij opstond en ten
hemel voer — even weinig is het met haar in
strijd, dat Hij aan het kruis heeft doorleefd de ver-
latenheid van God die de verschrikking en het
lijden der hel is.

V.

F.

Nieuwjaars poëzie van Gezelle.

Nog eens wil ik, aan het einde van het Gezelle-
jaar, een bepaalde verzengroep van den Vlaam-
schen dichter naar voren brengen, nu andermaal
in de gelegenheid van den tijd aanleiding ligt om
aan den inhoud van deze rubriek een bijzonder
karakter te geven.

Met enkele dagen zal het oude jaar ten einde zijn
en, zoo God wil, een nieuwe jaarkring beginnen.
Dat tijdstip der jaarswisseling is altijd een oogenblik
van terug-zien en vooruit-denken en het is dus
begrijpelijk, dat een ernstig-levend mensch als Ge-
zelle ook ten dezen weer wat te zeggen had.
Vooral met betrekking tot de wenschen, die men
gewoon is bij den jaarovergang te wisselen, had hij
wat op zijn hart. Ofschoon hij aan het drukke be-
wezen der menschen niet meedeelde wist hij vol-
doende, dat maar al te vaak het nieuwjaarswenschen
een oppervlakkig vertoon is, dat beter achterwege
blijven kon. „Tijd is geld weerd", rijmde hij,

Tijd is geld weerd, dat is waar;
en, verstonden 't vele lieden,
zij en zouden aan elkaar
niet zoo neerstig 't nieuwjaar bieden.

En ook van den gewonen inhoud van die nieuw-
jaarswenschen dacht hij het zijne, gelijk blijkt uit
het versje:

God geve u vijf-en-twintig splinternieuwe jaren,
en vijf-en-twintigzins gelukke! Is 't genoeg?
Neen-neen 't! en, wilde u God zoo lange in
't leven sparen
dat gij wierd honderd, ach, gij stierft nog veel
te vroeg!

Nieuwjaarswenschen is voor Gezelle heel wat
anders, dan wat men er in den regel van maakt.
't Nieuwe houdt voor hem verband met het oude en
beide, het oude en het nieuwe, hebben hun groote
beteekenis voor de eeuwigheid, die na dit leven
den mensch wacht. Daarom is het wenschen op
Nieuwjaar een zaak van ernst, van zich-rekenschap-
geven en het loont de moeite, de les te volgen,
die Gezelle ten dezen geeft in verschillende van
zijn nieuwjaarsverzen.

Zoo is er in den bundel „Tijdkrans", dit gedicht:

't Verleden jaar heeft, oud en stram,
geleefd totdat het nieuwe kwam;
maar 't nieuwe is schaars een dag geboren,
of 't heeft alree dien dag verloren.
Wat raad? 't En helpt niet „hou!" gezegd;
Wij zijn op weg naar de eeuwigheid!
Dus opgepast, en niet tot morgen
verzet van voor uw' ziel te zorgen;
zoo zal elk' ure, elk' dag, elk jaar,
eens jong en oud zijn al te gaer:
eens oud zijn, maar toch jong gebleven,
en stervensvrij, in 't ander leven.
Dit wensche ik u en mij en al,
die 't, jong of oud, mij wenschen zal!

Soortgelijk is een ander vers, eveneens deel van
den „Jaarkrans", dien hij dichtte:

Het oud jaar is gekist
genageld en begraven;
en 't nieuwe, korts nadien,
kwam schielijk aan te draven.
Zoo 't oude was, zoo zal
waarschijnlijk 't nieuwe zijn,
vervuld van koud en heet,
van lieflijkheid en pijn.
Een dingen wensche ik U,
en mij en allen samen,
het oude jaar en 't nieuw
te doen, in Godes namen,
van aan den eersten dag
tot aan den laatsten tuk
een lange keten zijn
van christenweerd geluk.
Dat is, den wille Gods
in alles ga te slagen,
en lief of leed gelijk
met kloeken moed te dragen;
want wee of weelde, welk
van beiden 't zwaarste last,
en 't ergste nagevolg,
op onze zielen tast
en weet ik! God alleen,
hij weet, en hij zal 't wijzen,
ik wensche 't u en mij
in 's hemels paradijzen.

Samengevat in één, alleszeggend woord, is Ge-
zelle's nieuwjaarswenschen deze:

Een heilig einde, een goed begin,
dat geve u God, jaar uit jaar in,
'k wil zeggen — in één woord gezegd —
zoo nu zoo altijd: Zaligheid!

Hoezeer voor Gezelle de wisseling van het jaar
een zaak is van ernst en allerminst reden voor
luidruchtig-feestelijke stemming, blijkt uit een twee-
tal korte, rhythmisch-vlugge, versjes, die beide
„Nieuwjaar" tot opschrift dragen.

't Eerst luidt:

Zoo de blaren
die verdorden
is het nieuwjaar
oud geworden:
God alleene, on-
menigvoud,
altijd nieuwe en
altijd oud,
zal van de oude en
de andere dagen
die gij leeft, eens
reden vragen.

En het andere:

Het jaar is oud
en tenden geleefd.
Van al zijne oude
ellende en heeft
den last het ons ontgeven:
het nieuwjaar heeft
van heden af aan
voor elk ende een
een schrede gedaan:
wie zal 't tot tenden leven?

Deze diep-ernstige gedachten: God zal van al
de dagen van het oude en het nieuwe jaar een-
maal rekenschap eischen, en: wie, die thans het
nieuwe begint, zal het einde beleven? zijn de over-
wegingen, bij welke Gezelle stilstaat ter gelegenheid
van de jaarswisseling. En hun strekking is een heel
andere, dan die van het oppervlakkig en luidruchtig
zeggenwenschen, dat veelszins wordt gehoord. 't Is
weer de vrome Gezelle, die hier spreekt en ook
deze verzen zijn kenmerkend voor den geest van
zijn kunst. Maar tegelijk geeft deze Nieuwjaars-
poëzie van Gezelle den toon aan, in welken wij de
jaarswisseling moeten en mogen! doorleven.

C. T.

Hubert Cuypers' Kerstoratorium.

II.

Voor ik overga tot de bespreking van het Kerst-
oratorium als muziekwerk, wil ik uitdrukkelijk erop
wijzen, dat u hier niet moogt verwachten een
beoordeel van het al of niet voldaan hebben der
medewerkers aan de muzikale eischen die de com-
positie stelt. Een dergelijke recensie heeft buiten
de vakbladen voor het publiek dat de uitvoeringen
niet bijwoonde, in 't algemeen weinig nut.

Wat ons bezig moet houden is de vraag naar de
waarde van de compositie als zoodanig. Verdient
ze een plaats op het repertoire van onze Christelijke
en andere oratoriumverenigingen? Is dit Kerst-
oratorium een goed voorbeeld van echt Christelijk
artistiek kunnen?

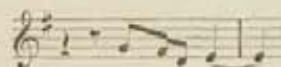
Zoolang muziek geschreven wordt om gehoord

te worden blijft de uitvoering van eenig toonkunst-
werk van het grootste belang, maar voor ons doel
is het noodzakelijk dat we die idealiter nemen: alle
foutjes en tekortkomingen van de uitvoerenden, die
immers tegen de bedoeling van den componist in-
sluipen, moeten we wegdenken. Zooveel mogelijk
dienen we te trachten ons te realiseeren hoe Cuy-
pers zelf wilde dat zijn werk zou klinken.

Hiervóór spraken we van doorschouwing en ac-
centueering van de tekst. Eerste eisch toch voor
een muzikale bewerking van dit gegeven is, dat
de muziek overal ten nauwste aangesloten blijft bij
de woorden. Niet alleen heeft Cuypers zich terecht
onthouden van onnoodige muzikale uitweiding,
maar paste hij veelvuldig en vaak op meesterlijke
wijze middelen toe om het Woord duidelijker te
doen uitkomen dan gewoonlijk in vocaal-instrumen-
tale werken het geval kan zijn. Dat hij daarbij van
de platgetreden paadjes durft af te stappen, blijkt
al dadelijk in de

Inleiding. Hier toch wendt Cuypers het z.g.
spreekkoor aan: declamatie van de koorpartijen af-
zonderlijk of te samen.

Volgend op een twaalfstal inleidende maten op
het thema

met een streng Dorisch slot geeft de inzet van de
spreekende bassen een bijzondere bekoring.
Door achtereenvolgens tenoren, sopranen en alt-
en te doen spreken, krijgen we verschil in stemhoogte
die dienen moet om de woorden als groep de noo-
dige verdieping of helderheid te geven, terwijl in
ieder zinsdeel het rythme en de stembuiging,
ondersteund door maal, rythme, harmonie, melodie
en kleur van de muziek den woorden de juiste
waarde geven.

Over een zoo nieuw verschijnsel als de toepassing
van spreekkoren in een oratorium kan men onmo-
gelijk na een eerste, of zelfs na een herhaalde uit-
voering met zijn oordeel klaar zijn. In plaats van
„het is mooi of leelijk" zal men met „ik vind"
voorloopig tevreden moeten zijn.

Onze indruk was bij beide uitvoeringen, dat de
componist in ieder geval bewezen heeft dat het
voorschrijven van spreekkoor volkomen gerecht-
vaardigd is ter verkrijging van echt-artistieke ef-
fecten, die op geen andere wijze te scheppen zijn.
Wat bereikt kan worden hoorden we aan de ge-
voelige declamatie van „des avonds wordt het af-
gesneden — en het verdort". „Wie kent de sterkte
van Uw toorn" was geweldig van werking.

„Wie zal een reine geven — uit den onreine"
was en door keuze van de sopranen als stem en
door de juist-bestudeerde stembuiging een uitstekend
voorbeeld van indrukwekkende massadeclamatie.

Niet overal kon de zeggings ons zoo bekoren,
maar wanneer door voortgezette studie dezelfde
soepelheid en gevoeligheid van spreken de heele
inleiding door bereikt is — en zoo willen we de
compositie volgens het boven geargumenteerde prin-
cipe in onszelf hooren — dan heeft dit gedeelte
in de oratorium-literatuur daarom reeds zijn speci-
fieke en o.i. zeer belangrijke waarde. Ook het ex-
periment om de spreekstemmen bij het „Och, dat
Gij de hemelen scheurdet" canonisch te laten op-
treden geeft een voor de betekenis der woorden
passend en aangrijpend resultaat, evenals de in-
voering van het spreekkoor tegen de zangstemmen
bij „Wie zal bestaan?"

Dan — de effecten te bereiken door koordeclama-
tie mogen aangrijpend kunnen zijn, ze blijven uiter-
aard, wegens de gebondenheid der stemhoogten en
de beperktheid der toepassing voor bepaalde donker-
gekleurde of mysterieuze stemmingen, binnen enge
grenzen. Is het goed gehoord om het spreekkoor
het geheele werk verder te laten rusten, we hebben
ons afgevraagd of ook bij ideale vertolking de in-
leiding niet reeds te lang dit genre vasthoudt; de
grens van het toelaatbare lijkt ons in ieder geval
dicht genaderd.

Over de inleiding ten slotte de volgende vraag:
Wat beteekenen de orkesttrilolen na „wij vliegen
daarheen"? Na de fluistering van het daarheen-
vliegen doen ze aan als een op effect berekende
illustratie daarvan, en dat effect is dan muzikaal
vrij goedkoop bereikt.

De inleiding op het programma, dat ik opzettelijk
niet vooruit gelezen had (wel het klavieruittreksel)
vat het daarmee samengaand crescendo op als een
tot openbaring komen van de toorn Gods. Duiden
de trilolengangen alléén aan het naderen van den
toorn Gods, dan lijkt het mij een bewijs van een
tekort aan muzikale uitdrukking dat deze passage
op den oningewijde de indruk kan maken van een
vrij banale illustratie van het daarheen vliegen.
Wordt zoowel het een als het ander aangeduid
dan is er in deze 4 maten een botsing tusschen
majesteit van woorden en ordinaris muziek-effect
die vermeden had kunnen worden. Alleen de com-
ponist kan hier uitsluitend geven, en wellicht over-
tuigend argumenteeren.

J. L. F.